

Interreg
Greece-Bulgaria

DIONYSOS

European Regional Development Fund

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ Ο.Τ.Α.
Kavala Development Agency
Local Authorities Enterprise S.A.

Ανάπτυξη Ταυτότητας στη βάση της Παραγωγής, της Γης και του Τοπίου
ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Interreg V-A Πρόγραμμα Συνεργασίας Ελλάδα – Βουλγαρία 2014 2020

Developing Identity ON Yield, Soil and Site
DIONYSOS

Interreg V-A Cooperation Programme Greece – Bulgaria 2014 2020

Το Έργο **ΔΙΟΝΥΣΟΣ**, οι Δράσεις και
τα Αποτελέσματά του

The **DIONYSOS** Project,
its Actions and Results

Το Έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από εθνικούς πόρους των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Συνεργασίας Interreg V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020".

The Project is co-funded by the European Regional Development Fund (ERDF) and by national funds of the countries participating in the Interreg V-A "Greece-Bulgaria 2014-2020" Cooperation Programme

Project website
dionysosvine.eu

Περιεχόμενα / Contents

4	Χαιρετισμός του Προέδρου <i>Address by the President</i>	18	Αποτελέσματα του Έργου <i>The Project Results</i>
5	Πρόλογος <i>Preface</i>	18	Οι Τοπικές Ποικιλίες Αμπέλου και οι Δυνατότητές τους <i>The Local Vine Varieties and their Potentials</i>
7	Το Έργο DIONYSOS – Οι Στόχοι <i>The DIONYSOS Project - The Objectives</i>	22	Η Κατάρτιση Καλλιεργητών και Οινοποιών <i>The Training of Growers and Winemakers</i>
8	Τα Πακέτα Εργασίας <i>The Work Packages</i>	23	Η Ψηφιακή Πλατφόρμα Χαρτογράφησης του Αμπελώνα της Περιοχής <i>The Digital Mapping Platform of the Vineyard</i>
10	Ο Προϋπολογισμός & Η Χρηματοδότηση <i>The Budget & The Funding</i>	24	Ο Σχεδιασμός του Οινοτουριστικού Προφίλ της Περιοχής <i>The Design of the Wine Tourism Profile of the Area</i>
11	Οι Εταίροι του Έργου <i>The Project Partners</i>	27	Η Προετοιμασία για τον Τουρισμό <i>Preparing for Tourism</i>
12	Οι Περιοχές των Εταίρων <i>The Partner Areas</i>	29	Η Προώθηση της Περιοχής <i>The Promotion of the Area</i>
12	Οι Περιοχές και η Σύνδεσή τους με το Κρασί <i>The Project Areas and their Relevance to Wine</i>	31	Επικοινωνία – Διάδοση του Έργου <i>Communication - Dissemination of the Project</i>
15	Οι Περιοχές και οι Φυσικοί και Πολιτιστικοί τους Πόροι <i>The Project Areas and their Natural and Cultural Resources</i>	33	Επίλογος <i>Epilogue</i>

Φίλες και Φίλοι,

Σήμερα, ο τομέας του οίνου χαρακτηρίζεται αφενός από την αναζήτηση και αξιοποίηση παραδοσιακών τοπικών ποικιλιών, που μπορούν να δώσουν «πρωτότυπες» γεύσεις στο κρασί, αφετέρου από την δημιουργία «εμπειριών» που θα προσφέρουν ξεχωριστές στιγμές στον επισκέπτη.

Ο Δήμος Παγγαίου, η ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, αλλά και οι γειτονικές περιοχές του Haskovo και του Kardzhali διαθέτουν ιδιαίτερες

τοπικές αμπελοοινικές ποικιλίες που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και να φέρουν στο προσκήνιο πολύ «ενδιαφέροντες» οίνους που, σε συνδυασμό με το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, να προσελκύσουν επισκέπτες σε μια απολαυστική «οινοτουριστική εμπειρία».

Το έργο DIONYSOS, που εντάχθηκε στο πρόγραμμα Interreg V-A Πρόγραμμα Συνεργασίας Ελλάδα – Βουλγαρία 2014 -2020, αποτέλεσε, μέσα από τη συνεργασία ερευνητικών και αναπτυξιακών φορέων της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, μια πολύ καλή ευκαιρία να αναπτυχθούν κοινές δράσεις για την ανάδειξη της μοναδικότητας των τοπικών ποικιλιών των κρασιών αλλά και για την δημιουργία οινοτουριστικής ταυτότητας της περιοχής του έργου.

Η παρούσα έκδοση, στην οποία περιγράφονται κάποιες από τις κύριες δράσεις και τα αποτελέσματα του έργου DIONYSOS, επιθυμούμε να συμβάλει στην ανάπτυξη νέων οινικών αναζητήσεων με τοπικές ποικιλίες, στη διάδοση της οινοτουριστικής αντίληψης και στην ανάπτυξη συνεργασιών που θα καταστήσουν την περιοχή υψηλής ποιότητας οινοτουριστικό προορισμό.

Φίλιππος Αναστασιάδης

Δήμαρχος Δήμου Παγγαίου

Πρόεδρος της Αναπτυξιακής Καβάλας Α.Α.Ε.-Ο.Τ.Α.

Dear Friends,

The wine sector today is signified on the one hand by the research and valorization of traditional local varieties able to render the wine "original" flavors, and on the other by the creation of "experiences" able to offer visitors special moments.

The Municipality of Paggaio, the wider area of the Region East Macedonia and Thrace, as well as the neighboring areas of Haskovo and Kardzhali, grow special local wine varieties, which could be utilized to yield very "interesting" wines. These wines combined with the rich natural and cultural environment could attract visitors to an enjoyable "wine tourism experience".

DIONYSOS project, funded within the Interreg VA Cooperation Programme Greece - Bulgaria 2014-2020, was a very good opportunity upon the cooperation of research and development bodies from Greece and Bulgaria, for both the development of joint actions highlighting the uniqueness of the local vine varieties and for the creation of the wine tourism identity of the project area.

With this publication, which describes some of the main actions and results of the DIONYSOS project, we wish to contribute to generating further research on wines from local varieties, disseminating the wine tourism concept and to establishing partnerships that will raise the area to a high quality wine tourism destination.

Filippos Anastasiadis

Mayor of the Municipality of Paggaio

President of the Kavala Development Agency - Local Authorities Enterprise S.A

Πρόλογος

Preface

Το έργο διασυνοριακής συνεργασίας DIONYSOS αξιοποιώντας το κεφάλαιο της ιστορίας της αμπέλου και του οίνου της περιοχής εφαρμογής του, τις ιδιαίτερες τοπικές οινικές ποικιλίες και το μοναδικό terroir τους, αναδεικνύει, μέσα από μια σειρά δράσεων, τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες του φυσικού και του αμπελοοινικού πλούτου της περιοχής του συμβάλλοντας έτσι στη διατήρηση και ενίσχυση της τοπικής βιοποικιλότητας. Παράλληλα, συνδυάζοντας τις τοπικές οινικές ποικιλίες με τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο της περιοχής του έργου, επιχειρεί την ανάδειξη της σε οινοτουριστικό προορισμό, συνδέοντας έτσι την βιοποικιλότητα της περιοχής με το οικονομικό ενδιαφέρον των κατοίκων της.

Η Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και ειδικότερα οι Δήμοι Παγγαίου και Σουφλίου και το νοτιοανατολικό κομμάτι της Βουλγαρίας με τις περιοχές του Kardzhali και του Haskovo, στις οποίες υλοποιείται το DIONYSOS, αποτελούν κάποιες από τις παλαιότερες αμπελοκαλλιεργητικές περιοχές της Ευρώπης. Τα σχετικά ευρήματα, αποδεικνύουν την μακρά οινική ιστορία του τόπου αλλά και την παρουσία της αμπέλου στη ζωή και την δραστηριότητα των συγκεκριμένων περιοχών.

Σε μια εποχή που κάθε ιδιαιτερότητα καθιστά μία περιοχή μοναδική και την διαφοροποιεί από τις υπόλοιπες, η ιστορία, ο αμπελουργικός και οινικός χαρακτήρας και ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος της περιοχής του έργου αποτελούν σημαντικές παραμέτρους για να την τοποθετήσουν στον χάρτη ενδιαφέροντος των φίλων του κρασιού.

Αμπελώνες στο Σουφλί / Vineyards in Soufli

The DIONYSOS cross-border cooperation project, exploiting the importance of the history of the vine and the wine of the project area, the specific local winemaking varieties and the unique “terroir”, highlights, through a series of actions, the peculiarities and possibilities of the natural and the vine-wine wealth of the area, thus contributing to the preservation and the enhancement of the local biodiversity. At the same time, combining the local wine varieties with the natural and the cultural wealth of the project area, DIONYSOS attempts to promote the area as a wine tourism destination, thus connecting its biodiversity with the economic development of its inhabitants.

The Region of Eastern Macedonia and Thrace and in particular the Municipalities of Paggaiio and Soufli and the southeastern part of Bulgaria with the areas of Kardzhali and Haskovo, where DIONYSOS is implemented, are some of the oldest viticultural areas in Europe. The historical findings show the long winemaking history as well as the presence of the vines in the life and the activity of the specific areas.

At a time when every peculiarity makes a region unique and differentiates it from the others, the history, the viticultural - wine character and the natural and cultural richness of the project area are important parameters to place it on the map of interest of “wine lovers”.

Η περιοχή του Παγγαίου συνδέεται άμεσα με το κρασί μέσα από ένα πλέγμα μύθων σχετικών με τον Θεό Διόνυσο, ενώ ήταν γνωστή για τα αμπέλια και το κρασί της, όπως τον Βίβλινο οίνο, φημισμένο στην αρχαιότητα, που εικάζεται ότι παραγόταν εδώ.

Στην ευρύτερη περιοχή, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, η αρχή της αμπελοκαλλιέργειας χάνεται στα βάθη των αιώνων. Ήταν ο οίνος των Κικόνων, που πήρε μαζί του ο Οδυσσέας φεύγοντας για την πατρίδα του. Πρόκειται για τον «φλογάτο, γλυκό σαν μέλι κι ευωδιαστό» Μαρώνειο οίνο με τον οποίο ο Ομηρικός ήρωας, μέθυσε αργότερα τον Πολύφημο και έσωσε τους συντρόφους του από τη σπηλιά του Κύκλωπα. Στο Βυζάντιο, οι αμπελώνες των Αβδήρων, όπου από αρχαιοτάτων χρόνων καλλιεργούνταν το αμπέλι, λογίζονταν ως οι κορυφαίοι αμπελώνες της αυτοκρατορίας. Αντίστοιχα και στη Βουλγαρία η καλλιέργεια της άγριας αμπέλου εμφανίστηκε κατά την νεολιθική περίοδο και την περίοδο του χαλκού.

Στη νεώτερη εποχή, η αμπελοκαλλιέργεια βίωσε μια κρίση καθώς λόγω των πολέμων, του χαμηλού οικονομικού ενδιαφέροντος, της μετανάστευσης αλλά και της φυλλοξήρας, το ενδιαφέρον του τοπικού πληθυσμού στράφηκε σε άλλες δραστηριότητες.

Ωστόσο, αργότερα, από τη δεκαετία του '90 και μετά, άρχισε πάλι να αναβιώνει η αμπελοοινική δραστηριότητα στην περιοχή. Κατά το νέο αυτό ξεκίνημα, κυριαρχούν οι διεθνείς εμπορικές ποικιλίες σε βάρος των γηγενών. Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, γίνεται προσπάθεια για την αναβίωση των τοπικών ποικιλιών. Αυτές τις τοπικές ποικιλίες επιχειρεί να προβάλλει το DIONYSOS, ως μέσο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας αλλά και ως μοχλό για την διαφοροποίηση και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Παράλληλα, και δεδομένου ότι η περιοχή του DIONYSOS αποτελεί ιστορικό, πολιτιστικό και τουριστικό προορισμό, με αξιόλογα στοιχεία πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, το DIONYSOS επιχειρεί να συνδέσει το τουριστικό προφίλ της περιοχής με το αμπέλι και το κρασί και να την αναδείξει σε οινοτουριστικό προορισμό.

The area of Paggaiio is directly linked to wine through a tissue of myths related to God Dionysus, while it was known for its vineyards and wine since antiquity, such as for the "Vivlinos" wine, famous in antiquity, which is considered to have been produced here.

In the wider region of Eastern Macedonia and Thrace, the beginning of the viticulture goes back centuries. There was the wine of "Kikones" that Odysseus took with him when leaving for his homeland. This was the "flaming, sweet as the honey and fragrant" wine of Maroneia with which the Homeric hero made later Polyphemus drunk and saved his companions from the Cyclops' cave. In Byzantium, the vineyards of Abdera, where the vineyard was cultivated since ancient times, were considered to be the top vineyards of the empire. Respectively in Bulgaria, the cultivation of the wild vine appeared during the Neolithic period and the Bronze Age.

In modern times, viticulture faced a crisis, as, due to the wars, the low economic interest, the immigration and the phylloxera, the interest of the local population turned to other activities.

However, later, from the 90's, the wine activity began to revive again in the area. During this new beginning, the international commercial vine varieties prevailed against local ones. In recent years, however, there is an effort to revive local varieties. DIONYSOS attempts to highlight these local varieties, as a means of preserving biodiversity but also as a lever for the diversification and the economic development of the area.

At the same time, and given that the area of DIONYSOS is a historical, cultural and tourist destination, with remarkable sites of cultural and natural heritage, DIONYSOS attempts to link this tourist profile of the area with its vineyard and wine and to promote the area as a wine tourism destination.

Οινοποιείο στο Hascovo / Winery in Hascovo

Το Έργο DIONYSOS – Οι Στόχοι

The DIONYSOS Project - The Objectives

Το έργο DIONYSOS αποσκοπεί να συμβάλλει στην διατήρηση της βιοποικιλότητας της περιοχής εφαρμογής του στο αμπέλι, μέσα από την διασύνδεση της με τον τουρισμό.

Το έργο DIONYSOS επιδιώκει να ενισχύσει την τοπική οινοπαραγωγή με την ανάδειξη των τοπικών αμπελοοινικών ποικιλιών, να προβάλλει την τοπική παραγωγική ταυτότητα και να εφαρμόσει ολοκληρωμένες προσεγγίσεις για την προβολή της περιοχής ως οινοτουριστικού προορισμού.

Για το σκοπό αυτό, φορείς με διαφορετική υπόσταση και μεταξύ τους συμπληρωματική εξειδίκευση, όπως ερευνητικά ιδρύματα με ειδίκευση στον τομέα του οίνου, φορείς που ασχολούνται με την ανάπτυξη του τουρισμού, φορείς που εκπροσωπούν τις τοπικές επιχειρήσεις και τις Τοπικές Αρχές, ως βασικοί παράγοντες του αναπτυξιακού σχεδιασμού, συμμετέχουν σε αυτή τη συνεργασία προσβλέποντας στη σύνθεση της εμπειρίας τους για την βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής, αλλά και την ενίσχυση του ρόλου των τοπικών αμπελουργικών και οινοποιητικών επιχειρήσεων.

Οι στόχοι του έργου DIONYSOS υποστηρίζουν τον θεματικό στόχο 6 του Προγράμματος Συνεργασίας Ελλάδα – Βουλγαρία 2014 - 2020 Interreg V A, που αφορούν στην βιοποικιλότητα και την διατήρησή της, μέσα από την ανάπτυξη των τοπικών οινικών ποικιλιών και την ανάδειξη της οινικής ταυτότητας της περιοχής. Έτσι οι δράσεις του έργου είναι σχεδιασμένες με τρόπο που υποστηρίζουν τη διατήρηση του φυσικού τοπίου και την βιοποικιλότητα στο αμπέλι.

Σε μία περιοχή που συναντώνται ιδιαίτερες τοπικές ποικιλίες κρασιού είναι ανάγκη να εντοπιστούν και να αναδειχθούν οι «οινικές αρετές» τους, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού πλεονεκτήματος, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη του οινοτουρισμού στην περιοχή.

DIONYSOS project aims at preserving the biodiversity of its area of reference while connecting it with the tourism activity.

DIONYSOS seeks to enrich the local wine production by raising the local vinicultural varieties, to reinforce the local production identity, and to apply integrated approaches promoting the area as a wine tourism destination.

To this end organizations with different background and supplementary specialization, as e.g. research institutes with focus on wine, agencies dealing with tourism development, bodies representing the local businesses and the local authorities -as the main actors in development planning-, join their forces pursuing the synthesis of their experience, so as to actively contribute to the development of the region's attractiveness and enhance the role of the relevant wine-growers and wine making enterprises.

The objectives of the DIONYSOS project support the thematic objective 6 of the Cooperation Program Greece - Bulgaria 2014 - 2020 Interreg V A, relating to biodiversity and its conservation, through the development of local wine varieties and the promotion of the wine identity of the region. Thus the project activities are designed in a way that supports the preservation of the natural landscape and biodiversity in the vineyard.

In an area where special local vine varieties are found, it is necessary to identify and highlight its "wine virtues", and develop the wine tourism in combination with the area's natural and cultural advantage.

The vinification has been developed a lot in recent years and has very good prospects especially in an area linked historically with wine. In this context, DIONYSOS project aims at the promotion of local vine varieties and local wines as particular elements of the natural and cultural "capital" for the project area but also as a means of its distinction and differentiation. At the same time, DIONYSOS aims to highlight the local identity and make the area a wine-tourism destination.

Τα Πακέτα Εργασίας

The Work Packages

Οινοποιείο στο Παγγαίο / Winery in Paggaios

Το DIONYSOS διαρθρώνεται σε 6 Πακέτα Εργασίας:

Πακέτο Εργασίας 1: Συντονισμός - Διαχείριση του έργου

Το Πακέτο αυτό περιλαμβάνει δράσεις διαχείρισης και συντονισμού, απαραίτητες για την υλοποίηση του έργου.

Πακέτο Εργασίας 2: Επικοινωνία - Διάδοση του έργου

Το Πακέτο αυτό περιλαμβάνει δράσεις δημοσιότητας, όπως τη δημιουργία της ιστοσελίδας του έργου, την έκδοση φυλλαδίων, δημοσιεύσεις στον Τύπο, τηλεοπτικά σποτ, ημερίδες για τη διάδοση των στόχων και των αποτελεσμάτων του έργου.

Πακέτο Εργασίας 3: Προσδιορισμός της αμπελοοινικής ταυτότητας της περιοχής - Προσδιορισμός του συγκριτικού πλεονεκτήματος της περιοχής

Το Πακέτο αυτό αναφέρεται στην διερεύνηση του προφίλ της αμπελοοινικής ταυτότητας της περιοχής με έμφαση στις παλιές τοπικές ποικιλίες αμπέλου, καταλήγοντας στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων σε μια ψηφιακή πλατφόρμα χαρτογράφησης του αμπελώνα και των χαρακτηριστικών του.

DIONYSOS project is structured in 6 Work Packages:

Work Package 1: Project Management and Coordination

This Package includes management and coordination activities, necessary for the project implementation.

Work Package 2: Dissemination and Communication

This work package includes the publicity actions, such as the creation of the project website, the publication of brochures, press releases, TV spots and seminars to disseminate the project's goals and results.

Work Package 3: Defining the Area's Vinicultural Identity – Specifying the Area's Comparative Advantage

This Work Package refers to the investigation of the profile of the area's wine identity, emphasizing on the old local vine varieties and concluding with the presentation of the results in a digital mapping platform.

Πακέτο Εργασίας 4: Ενίσχυση της αμπελοοινικής ταυτότητας της περιοχής - Από την παραγωγή στον τουρισμό – Διαμόρφωση του προφίλ της περιοχής

Το Πακέτο αυτό αναφέρεται στην διερεύνηση των πόρων (φυσικών και πολιτιστικών), στην ανάδειξη των αμπελοοινικών χαρακτηριστικών της περιοχής ώστε να αποκτήσει προφίλ οινοτουριστικού προορισμού. Η σχεδίαση οινοτουριστικών διαδρομών μαζί με τα σχέδια προσαρμογής των οικισμών στα χαρακτηριστικά ενός οινοτουριστικού προορισμού, είναι τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης ενότητας.

Πακέτο Εργασίας 5: Προετοιμασία για τον τουρισμό

Το Πακέτο αυτό στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των τοπικών επιχειρηματιών που σχετίζονται με τον τουρισμό ως προς τη σημασία του οινικού τουρισμού για την περιοχή, βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα των υπηρεσιών τους και υποστηρίζοντας την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεών τους και της περιοχής μέσα από ενέργειες δικτύωσης.

Πακέτο Εργασίας 6: Προώθηση της περιοχής – Τοποθέτησή στην αγορά

Το Πακέτο αυτό αξιοποιεί τα αποτελέσματα των προηγούμενων Πακέτων Εργασίας και επιδιώκει την προώθηση των τοπικών οινικών ποικιλιών και της περιοχής στην αγορά.

Work Package 4: “Enhancing Raising Area’s Wine Identity – From Production to Tourism – Shaping Area’s Profile” is devoted to recording the areas’ production identity and to raising its vinicultural characteristics to a wine tourism destination profile. Tracing wine trails in the area along with plans to adapting target settlements to oenotourism destination characteristics, so as to make up the area’s wine tourism profile, is the outcome of the particular bundle of activities.

Work Package 5 - “Preparing for “Tourism” aims at sensitizing local, tourism related, businesspeople on the area’s wine tourism asset while improving quality of services and supporting competitiveness of enterprises and the area upon networking.

Work Package 6 – “Area Promotion – Placing area in the Market” capitalizes on the previous achievements and pursues to promote the local wine and the area on the market.

Οινοποιείο στο Hascovo / Winery in Hascovo

Ο Προϋπολογισμός & Η Χρηματοδότηση

The Budget & The Funding

Το έργο DIONYSOS (MIS 501609) εντάσσεται στο Πρόγραμμα Συνεργασίας INTERREG V-A GREECE - BULGARIA 2014-2020. Το Έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και από εθνικούς πόρους των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα.

Προϋπολογισμός έργου: € 735.778,70
Περίοδος εφαρμογής: 01.11.2017-31.10.2021

The DIONYSOS project (MIS 501609) is part of the Cooperation Programme INTERREG V-A GREECE - BULGARIA 2014-2020. The Project is co-financed by the European Regional Development Fund and by national resources of the countries participating in the Programme.

Project budget: € 735,778.70
Implementation period: 01.11.2017-31.10.2021

Οι Εταίροι του Έργου

The Project Partners

Στο DIONYSOS συμμετέχουν οι παρακάτω 8 εταίροι:
The following 8 partners participate in DIONYSOS:

Τμήμα Επιστήμης Τροφίμων & Διατροφής του Ανθρώπου - Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών / GR, Συντονιστής του Έργου
Department of Food Science & Human Nutrition - Agricultural University of Athens / GR, Lead Partner

Ινστιτούτο Αμπελουργίας και Οινολογίας Pleven / BG
Institute of Viticulture and Enology Pleven / BG

Σχολή Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Plovdiv "Paisii Hilendarski" / BG
Faculty of Economics and Social Sciences, University of Plovdiv "Paisii Hilendarski" / BG

Αναπτυξιακή Καβάλας - Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α. / GR
Kavala Development Agency - Local Authorities Enterprise / GR

Ομοσπονδία Επαγγελματικών, Βιοτεχνικών και Εμπορικών Σωματείων Έβρου / GR
Federation of Professional, Crafts and Trade Associations of Evros / GR

Εταιρία Διεθνικής Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης, TRANSCOOP / GR
Agency for Transnational Training and Development, TRANSCOOP / GR

Δήμος Kirkovo / BG
Municipality of Kirkovo / BG

Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Haskovo / BG
Haskovo Chamber of Commerce and Industry / BG

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
AGRICULTURAL UNIVERSITY OF ATHENS

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΟΛΟΖΑΡΣΤΒΟ Ι ΒΙΝΑΡΣΤΒΟ, ΠΛΕΒΕΝ
INSTITUTE OF VITICULTURE AND ENOLOGY, PLEVEN
Партньор 2 в Проект „ДИОΝΙΣΟΣ“ / PB2 inProject "DIONYSOS"

ΦΙΣΧ **Faculty of Economics and Social Sciences**

Αναπτυξιακή Καβάλας - Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α.
Kavala Development Agency - Local Authorities Enterprise S.A.

Εταιρία Διεθνικής Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης
TRANSCOOP
Agency for Transnational Training and Development

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΕΒΡΟΥ
FEDERATION OF PROFESSIONAL, CRAFTS AND TRADE ASSOCIATIONS OF EVROS, GREECE

Δήμος Kirkovo
Municipality of Kirkovo

HASKOVO
CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

Οι Περιοχές των Εταίρων

The Partner Areas

Το έργο DIONYSOS υλοποιήθηκε στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στην Ελλάδα, και στις περιοχές του Kardzhali και Haskovo στη Βουλγαρία. Οι πιλοτικές δράσεις του Έργου πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή των Δήμων Παγγαίου (Ανατολική Μακεδονία) και Σουφλίου (Θράκη) στην Ελλάδα και στις περιοχές του Kardzhali και Haskovo στη Βουλγαρία.

DIONYSOS project has been implemented in the region of Eastern Macedonia and Thrace in Greece, and in the regions of Kardzhali and Haskovo in Bulgaria. The pilot actions of the project took place in the areas of the Municipalities of Paggaios (Eastern Macedonia) and Soufli (Thrace) in Greece and in the areas of Kardzhali and Haskovo in Bulgaria.

Αμπέλια στην αρχαία Οισύμη / Vineyards in ancient Oisimi

Οι Περιοχές και η Σύνδεσή τους με το Κρασί

The Project Areas and their Relevance to Wine

Η περιοχή στην οποία αναπτύσσεται το έργο DIONYSOS, έχει συνδέσει την ύπαρξη της από πολύ παλιά με την αμπελουργία και τον οίνο. Η σύνδεση της με το αμπέλι και το κρασί διερευνήθηκε ιστορικά και ξεκινά από την προϊστορική εποχή. Η αρχή της αμπελοκαλλιέργειας χάνεται στα βάθη των αιώνων και είναι αδιάκοπη στη ζωή και την δραστηριότητα του τόπου.

The area where DIONYSOS project has been developed is linked to viticulture and wine since a long time ago. Its connection with the vineyard and the wine has been historically investigated and dates back to prehistoric times. The beginning of the viticulture goes back centuries and remains unbroken in the daily life and the activities of the area.

Τα πρώτα επιστημονικά αποδεδειγμένα δείγματα αμπελοκαλλιέργειας βρέθηκαν στην Ανατολική Μακεδονία. Σε πρόσφατη ανασκαφή κοντά στις Κρηνίδες, στην περιοχή της Καβάλας, ανακαλύφθηκαν σπόροι σταφυλιού που ανάγονται στα τέλη της προϊστορικής περιόδου. Σπόροι σταφυλιών έχουν βρεθεί επίσης και στις ανασκαφές στην Τούμπα του Φωτολίβου της Δράμας, οι οποίες χρονολογούνται στη νεολιθική εποχή (περίπου το 4.000 π.Χ). Βάσει πλειάδας ενδείξεων, ως πρώτη αμπελουργική περιοχή στην Ελλάδα, θεωρούνται οι Φίλιπποι στην Ανατολική Μακεδονία με δραστηριότητα ήδη από την περίοδο 2800-2200 π.Χ. Στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, φημισμένοι οίνοι της αρχαιότητας ήταν ο Ισμαρικός ή Μαρωνίτης Οίνος, ο Θάσιος Οίνος και ο Βίβλιος Οίνος.

The first scientifically proven samples of viticulture were found in Eastern Macedonia. In a recent excavation near Krinides, in the area of Kavala, grape seeds, dating back to the end of the prehistoric period, have been discovered. Grape seeds have also been found in the excavations at the location Toumba of Photolivos of Drama, which date back to the Neolithic era (around 4,000 BC). According to many indications, Philippi, in Eastern Macedonia, is considered as the first viticultural area in Greece, dated from the period 2800-2200 BC. In the region of Eastern Macedonia and Thrace, famous wines of the antiquity were the wines of Ismaros, the Maroneian wine, the wines of Thassos and the Vivlinos wine.

Το Παγγαίον Όρος μπορεί να ήταν διάσημο στην αρχαιότητα για τα ορυχεία χρυσού και αργύρου, πολύτιμος όμως ήταν και ο οίνος του, αφού παράλληλα ήταν μεγάλο κέντρο της διονυσιακής λατρείας. Γιατί εδώ γεννήθηκε και ανατράφηκε, σύμφωνα με τον μύθο, ο θεός Διόνυσος.

Ήταν η περιοχή του Παγγαίου που συνδεόταν με τον Βίβλινο ή Βύβλινο οίνο που τον εμπορεύονταν οι Φοίνικες και παραγόταν στην Βυβλία της Φοινίκης και τη γύρω περιοχή. Υπάρχει η πληροφορία σύμφωνα με τον Αρμενίδα, ότι η Βυβλία βρισκόταν στην περιοχή της Αντισάρης και της Οισύμης (τα ερείπια της πρώτης εντοπίζονται στην περιοχή της σημερινής Καλαμίτσας Καβάλας και της δεύτερης στον λόφο και στις ακτές των αμμολόφων της σημερινής Νέας Περάμου). Τον 4ο αιώνα π.Χ. ο Βύβλινος οίνος έχαιρε μεγάλης εκτίμησης και συναγωνιζόταν, κατά τον Αρχέστρατο, τους εκλεκτούς και πανάκριβους οίνους της αρχαιότητας όπως τον Λέσβιο.

Στο Σουφλί, η αμπελουργία ήταν η δεύτερη σημαντικότερη απασχόληση μετά τη σιροτροφία, και μάλιστα παλαιότερη από αυτήν. Οι Γάλλοι που είχαν έρθει για την κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου (του περίφημου Orient Express) επέλεξαν το Σουφλί λόγω της ιδιαιτερότητάς του, της γνώσης της αμπελοκαλλιέργειας, του κλίματος της περιοχής και κυρίως χάρη στην μοναδική τοπική ποικιλία Καρναχαλάς, «που δίνει οίνο ισορροπημένο σε σώμα και χρώμα», για να εισάγουν στη Γαλλία σταφύλια και να εμπλουτίσουν τα δικά τους κόκκινα κρασιά. Στο Σουφλί είναι επίσης καταγεγραμμένο οινολογικό εργαστήριο από τα τέλη του 19ου αιώνα.

Η αμπελοκαλλιέργεια αποτελούσε σημαντικό μέρος της ιστορίας της Βουλγαρίας. Κατά την νεολιθική περίοδο και την περίοδο του χαλκού / 6η - 3η χιλιετία π.Χ. / εμφανίστηκε η καλλιέργεια της άγριας αμπέλου στα βουλγαρικά εδάφη. Ιστορικές μαρτυρίες αναφέρονται σε ευρήματα απανθρακωμένων σπόρων αμπέλου που βρέθηκαν κοντά στο Lovech και το Kardzhali, αποδεικνύοντας την ύπαρξη μερικών από τις πρώτες καλλιεργήσιμες ποικιλίες αμπέλου στον κόσμο.

Αμπελώνας στο Σουφλί / Vineyards in Soufli

Mount Paggaiion may have been famous in the antiquity for its gold and silver mines, but its wine was also very important, as the Mount was also a great center of Dionysian worship. Since here, according to the legend, Dionysus was born and grew up.

It was the area of Paggaiio that was connected with the Vivlinos wine, traded by the Phoenicians and grown in the area Vivlia of Phenicia and in its surrounding area. According to Armenidas, the area Vivlia was located in the area of Antisari and Oisimi (the ruins of the first are located in the area of the today's named Kalamitsa of Kavala and of the second on the hill and on the sand shores of the today's named Nea Peramos). In the 4th century BC, according to Arhestratos, the Vivlinos wine was highly recognized and competed with the finest and most expensive wines of the antiquity such as the wine of Lesvos.

In Soufli, viticulture was the second most important occupation sector of the inhabitants after the sericulture, and even earlier than that. The French who had come for the construction of the railway network (of the famous Orient Express), they have chosen Soufli because of its uniqueness, the knowledge of the viticulture, the climate of the region and mainly thanks to the unique local variety Carnahalas, "which gives a balanced wine and color", to import grapes to France and enrich their own red wines.

Viticulture was an important part of the history of Bulgaria. It was during the Neolithic period and the Bronze Age / 6th - 3rd millennium BC, when the cultivation of the wild vines appeared in the Bulgarian lands. Historical evidence refer to charred grape seeds findings, found near Lovech and Kardzhali, proving the existence of some of the earliest cultivated grape varieties in the world.

Αμπελώνας στο Hascovo / Vineyards in Hascovo

Σήμερα, ολόκληρη η περιοχή, τόσο στην ελληνική όσο και στη βουλγαρική πλευρά, παρουσιάζει αυξανόμενη αμπελοοικονομική δραστηριότητα. Οιοπαραγωγοί παλαιότεροι αλλά και νεοεμφανισθέντες, παραδοσιακά αλλά και σύγχρονα οινοποιεία δραστηριοποιούνται στην περιοχή που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τους φίλους του οίνου.

Πολλά είναι τα οινοποιεία στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Πολλές και οι επιλογές για επισκέψιμα οινοποιεία, άλλα με εξαιρετικές εγκαταστάσεις, άλλα λιγότερο εντυπωσιακά, σχεδόν όλα όμως προσφέρουν μοναδικές εμπειρίες με ξενάγηση στους αμπελώνες, στους χώρους παραγωγής, στα κελάρια, με γευσιγνωσία ποιοτικών κρασιών συνδυασμένων με τοπικά εδέσματα.

Τα περισσότερα και τα πιο γνωστά οινοποιεία βρίσκονται στο Παγγαίο και στη Δράμα, ωστόσο και στις υπόλοιπες περιοχές της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δραστηριοποιούνται σπουδαίοι οινοπαραγωγοί.

Η Βουλγαρία γίνεται όλο και πιο δημοφιλής στον παγκόσμιο χάρτη κρασιών. Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχουν δημιουργηθεί πολλά νέα οινοποιεία. Το ίδιο παρατηρείται και στο Haskovo και στο Kardzhali. Τα περισσότερα από τα οινοποιεία στις περιοχές αυτές, λειτουργούν στους Δήμους Harmanli και Svilengrad. Άλλα είναι μεγάλα και άλλα μικρά – οικογενειακά -, προσφέρουν ωστόσο όλα υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στους επισκέπτες τους.

Today, the whole region, both on the Greek and the Bulgarian side, presents increasing viticultural activity. Wine producers, older and newcomers, traditional and modern wineries are operating in the area that could be characterized as of particular interest to the friends of wine.

There are many wineries in the Region of Eastern Macedonia and Thrace. There are also many options for wineries to visit, some of them with excellent facilities, others less impressive, but almost all offering unique experiences with guided tours of the vineyards, the production areas, the cellars, with a tasting offer of quality wines combined with local delicacies.

The most and the more famous wineries are located in Paggaiio and Drama, however in the other regions of Eastern Macedonia and Thrace great winemakers are activating.

Bulgaria is becoming more and more popular in the world map of wine. Many new wineries have been created in the last twenty years. The same is observed in Haskovo and Kardzhali. The most of the wineries in these areas are located in the Municipalities of Harmanli and Svilengrad. Some are big and some are small – family wineries - but they all offer a high level of services to their guests.

Οι Περιοχές και οι Φυσικοί και Πολιτιστικοί τους Πόροι

Ο Δήμος Παγγαίου χαρακτηρίζεται από τα όρη Παγγαίο και Σύμβολο με την πλούσια φύση τους και με τα ξεχωριστά «Παγγαιοχώρια» καθώς και από μια μεγάλη πανέμορφη ακτογραμμή, 60 περίπου χλμ, με πολλές παραλίες και με τα γνωστά «Γυαλοχώρια».

Το «Σύμβολο Όρος» έχει αναγνωριστεί ως σημαντικός βιότοπος, ενώ το «Όρος Παγγαίο και οι νότιες υπώρειες του» είναι περιοχή ενταγμένη στο δίκτυο προστασίας Natura.

Στα Παγγαιοχώρια κυριαρχούν οι παραδοσιακοί οικισμοί (όπως το Ποδοχώρι, η Μουσθένη, η Μεσορόπη, τα Δωμάτια, το Πυργοχώρι, το Μελισσοκομείο, το Χρυσόκαστρο, τα Κηπιά, το Παλαιοχώρι) με τα πολλά γεφύρια (περισσότερα από 20 πέτρινα γεφύρια υπάρχουν στην περιοχή αυτή, τα 6 από αυτά στον οικισμό Δωμάτια) που έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά διατηρητέα μνημεία και με την πλούσια ιστορία τους.

Στα Γυαλοχώρια (Νέα Πέραμος, Νέα Ηρακλείτσα, Άγιος Ανδρέας, Ελευθερές, Μυρτόφυτο, Ελαιοχώρι και Φωλιά) βρίσκονται ωραίες παραλίες αλλά και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με διαδρομές ανάμεσα στα αμπέλια με θέα στη θάλασσα, αλλά και δίπλα στους αμμόλοφους. Πολλά τα σημεία ενδιαφέροντος, οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία (όπως η αρχαία Οισύμη με το νεκροταφείο της και η Βυζαντινή Ανακτορούπολη), οι αρχαίες πόλεις - τα Θασίων Εμπόρια - που είχαν εξελιχθεί σε πραγματικές πόλεις - κράτη, η Γαληψός, η Απολλωνία και η Οισύμη, αλλά και η Πιερική πόλη Φάγρης, στη θέση του σημερινού οικισμού Ορφάνι καθώς και άλλοι οικισμοί.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην περιοχή παρουσιάζει και η Ελευθερούπολη (η πρωτεύουσα του Δήμου) που ήταν κέντρο επεξεργασίας καπνού. Σήμερα η δραστηριότητα αυτή άφησε τα ίχνη της στην οργάνωση του οικιστικού ιστού με ειδικά οικοδομήματα (καπνεργαστάρια, καπναποθήκες) κάποια από τα οποία ακόμα μπορεί να δει ο επισκέπτης.

The Project Areas and their Natural and Cultural Resources

The Municipality of Paggaio is characterized by the mountains of Paggaio and Symvolo with their rich nature and the particular villages of Paggaio called "Paggaiochoria" as well as the long beautiful coastline, about 60 km, with the many beaches and the famous villages called "Gyalochoria".

The "Symvolo Mount" has been recognized as an important habitat, while the "Mount Paggaio and its southern foothills" is an area included in the Natura protection network.

The area of "Paggaiochoria" is dominated by traditional villages (such as Podochori, Moustheni, Mesoropi, Domatia, Pyrgochori, Melisokomio, Chrysokastro, Kipia, Paleochori) with many bridges (more than 20 stone bridges exist in this area, 6 of them in the village of Domatia) which have been characterized as historical monuments because of their rich history.

In the area of "Gyalochoria" (Nea Peramos, Nea Iraklitsa, Aghios Andreas, Eleftheres, Myrtofyto, Elaiochori and Folia) there are many beautiful beaches and landscapes of special natural beauty, with trails between the vineyards overlooking the sea and the sand dunes. There are many sites of interest, archeological sites and monuments (such as the ancient Oisimi with its cemetery and the Byzantine Anaktoroupolis), the ancient cities - the Thasians Trades - that had been developed into real cities - states, Galipsos, Apollonia and Oisimi, but also the town of Fagris (ancient town of the Pierians), at the place of the current settlement of Orfani etc.

Of particular interest is the town of Eleftheroupolis (the capital of the Municipality) which was, in modern times, a tobacco processing center. Today this activity has left its traces in the organization of the urban tissue with the existence of special buildings (tobacco factories, warehouses), some of which still the visitors can see.

Ο Αρχαιολογικός Χώρος της Ανακτορούπολης στο Παγγαίο /
The Archaeological Site of Anaktoroupolis in Paggaio

Ο Δήμος Σουφλίου χαρακτηρίζεται από την πλούσια χλωρίδα και πανίδα στα δάση του Εθνικού Πάρκου Δαδιάς – Λευκίμης – Σουφλίου, μοναδικού στην Ευρώπη για τα σπάνια αρπακτικά πουλιά καθώς και από την παραποτάμια ζώνη, κατά μήκος του ποταμού Έβρου που καταλήγει στο Θρακικό Πέλαγος σχηματίζοντας τον ξεχωριστό υδροβιότοπο του Δέλτα του Έβρου.

Η έδρα του Δήμου, το Σουφλί, είναι κυρίως γνωστό για το μετάξι, την καλλιέργεια κουκουλιών καθώς και για την βιοτεχνία του μεταξιού που αναπτύχθηκε εκεί από τον 19ο αιώνα μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα. Το Σουφλί αναδύει και σήμερα αυτήν τη χαρακτηριστική αρχιτεκτονική μορφή που απαιτούσε η εκτροφή του μεταξοσκώληκα με τα εντυπωσιακά κουκουλόσπιτα και τα «μπιτζικλίκια» που σώζονται στα σοκάκια του. Ξεχωρίζει το βιομηχανικό συγκρότημα μεταξουργίας Τζίβρε ενώ στα 4 μουσεία του μπορεί ο επισκέπτης να γνωρίσει τη διαδικασία της εκτροφής των μεταξοσκώληκων, την επεξεργασία του μεταξιού αλλά και την παλιά καθημερινότητα των κατοίκων.

The Municipality of Soufli is characterized by the rich flora and fauna in the forests of the Dadia - Lefkimi - Soufli National Park, unique in Europe for its rare birds of prey, as well as by the riparian zone, along the river Evros that ends in the Thracian Sea forming the distinct Delta of Evros.

The seat of the Municipality, Soufli, is mainly known for the silk, the growing of cocoons as well as for the silk crafts developed there from the 19th century until the mid 20th century. Soufli still emerges this characteristic architectural form, as required by the breeding of the silkworm, with the impressive cocoon - houses that survive in its alleys. The Tzivre silk industry complex stands out, while in its 4 museums the visitors can meet the process of silkworm breeding, the processing of silk and the old daily life of the inhabitants.

Το Μουσείο Μετάξης του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς στο Σουφλί /
The Silk Museum of the Cultural Foundation of the Piraeus Group in Soufli

Οι περιοχές του Haskovo και του Kardzhali καταλαμβάνουν τμήμα της Θρακικής πεδιάδας, της Ανατολικής Ροδόπης και του όρους Sakar.

Η ανατολική Ροδόπη είναι ένα μοναδικό μέρος με πλούσια και ποικίλη χλωρίδα και πανίδα. Χαρακτηρίζεται από τα κατάφυτα βουνά, τους ιδιαίτερους βραχώδεις σχηματισμούς, τις τεκτονικές λίμνες, τα σπάνια φυτά.

Τόσο η περιοχή του Haskovo όσο και του Kardzhali, αποτελούν ιστορικό, πολιτιστικό και τουριστικό προορισμό, με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και φυσικά αξιοθέατα. Αυτά τα μέρη έχουν όμορφη φύση και εύκολη προσβασιμότητα, πολλά σημαντικά μνημεία, πολλά σημεία λατρείας, μενίρ (menhirs), μεγαλιθικούς τάφους (dolmens), ιερά, απομεινάρια οικισμών, φρούρια, εκκλησίες, μοναστήρια κλπ.

Η περιοχή του Haskovo διαθέτει εξαιρετικό πολιτιστικό πλούτο με λατρευτικά ιερά, μεγαλιθικούς τάφους (dolmens) κλπ. Μερικά από τα σημαντικότερα ιστορικά μνημεία είναι: το Θρακικό συγκρότημα Garvanitza, το Ιερό των Νυμφών και της Αφροδίτης - το καλύτερα διατηρημένο Θρακικό ιερό στη Βουλγαρία-, ο τάφος του Alexandrovo- Θρακικός τάφος - πολύτιμο μνημείο.

Η περιοχή του Kardzhali είναι πολύ πλούσια επίσης σε μεγαλιθικά μνημεία, συγκροτήματα και σχηματισμούς βράχων, ιερά, από την Πρώιμη Θρακική Εποχή. Υπάρχουν επίσης πολλές γέφυρες από τους Ρωμαϊκούς χρόνους. Μερικά από τα σημαντικότερα ιστορικά μνημεία είναι: το Perperikon, αρχαιολογικό συγκρότημα που κατοικήθηκε 8.000 χρόνια πριν, κατά τη διάρκεια της Λίθινης Εποχής και πιστεύεται ότι ήταν ένα από τα ιερά του θεού Διονύσου, το Tatul, ένα από τα πιο μαγευτικά μεγαλιθικά μνημεία, το Βραχώδες Λατρευτικό Συγκρότημα (Rock-cult complex) "Orlovi skali", μοναδικό για τη Βουλγαρία, λόγω του μεγέθους του και της καλής του κατάστασης, η Γέφυρα του διαβόλου (Devil's bridge) μια ρωμαϊκή γέφυρα στον ποταμό Άρδα, η Μεσαιωνική γέφυρα στον ποταμό Borovitsa και άλλα.

The areas of Haskovo and Kardzhali occupy part of the Thracian plain, of the Eastern Rhodope and the Mount Sakar.

Eastern Rhodope is a unique place with rich and diverse flora and fauna. It is characterized by the verdant mountains, the special rock formations, the tectonic lakes, the rare plants.

Both areas of Haskovo and Kardzhali are historical, cultural and tourist destinations, with important archeological sites and natural attractions. These places have beautiful nature and easy accessibility, many important monuments, many places of worship, menhirs, megalithic tombs (dolmens), sanctuaries, remains of settlements, fortresses, churches, monasteries, etc.

The area of Haskovo has an exceptional cultural wealth with worship shrines, megalithic tombs (dolmens) etc. Some of the most important historical monuments are: the Thracian complex Garvanitza, the Sanctuary of the Nymphs and of Aphrodite - the best preserved Thracian sanctuary in Bulgaria, -the tomb of Alexandrovo- a Thracian tomb - a valuable monument.

The area of Kardzhali is also very rich in megalithic monuments, complexes and rock formations, sanctuaries, dating back to the Early Thracian Era. There are also many bridges from Roman times. Some of the most important historical monuments are: Perperikon, an archeological complex inhabited 8,000 years ago, during the Stone Age and believed to be one of the sanctuaries of God Dionysus, Tatul, one of the most magnificent megalithic monuments, the Rock-cult complex "Orlovi skali", unique in Bulgaria, due to its size and good condition, the Devil's bridge, a Roman bridge on the river Arda, the Medieval bridge, on the river Borovitsa and others.

Περιφερειακό Ιστορικό Μουσείο Kardzhali / Kardzhali Regional Historical Museum

Αποτελέσματα του Έργου

The Project Results

Οι Τοπικές Ποικιλίες Αμπέλου και οι Δυνατότητές τους

Κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου DIONYSOS διερευνήθηκε ο αμπελώνας της περιοχής του έργου (στην Ελλάδα και στην Βουλγαρία), οι ποικιλίες αμπέλου που καλλιεργούνται, οι παραδοσιακές οινικές ποικιλίες καθώς και το οινικό τους δυναμικό. Έγιναν αναλύσεις των διαφόρων ποικιλιών της περιοχής προκειμένου να προσδιοριστεί η γνησιότητα των τοπικών παραδοσιακών ποικιλιών αμπέλου. Διερευνήθηκαν οι ιδιαιτερότητες των ποικιλιών και των αντίστοιχων οίνων τους, τα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά των οίνων κ.λπ., προκειμένου να προσεγγιστεί η σημασία τους, ο βαθμός αποδοχής τους και η ενδεχόμενη εμπορική τους επιτυχία.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΑΜΘ) διαθέτει δέκα αμπελουργικές περιοχές με Προστατευόμενες Γεωγραφικές Ενδείξεις (ΠΓΕ): ΠΓΕ Μακεδονία, ΠΓΕ Δράμα, ΠΓΕ Αγορά, ΠΓΕ Παγγαίο, ΠΓΕ Καβάλα, ΠΓΕ Θάσος, ΠΓΕ Θράκη, ΠΓΕ Άβδηρα, ΠΓΕ Ίσμαρος, ΠΓΕ Έβρος.

Στην Ανατολική Μακεδονία οι περιοχές της Δράμας και της Καβάλας - Παγγαίου, θεωρούνται δύο από τις πιο σημαντικές οινοπαραγωγικές περιοχές της χώρας. Συγκεντρώνουν πολλούς πρωτοπόρους παραγωγούς που έχουν δημιουργήσει εξαιρετικής ποιότητας οίνους.

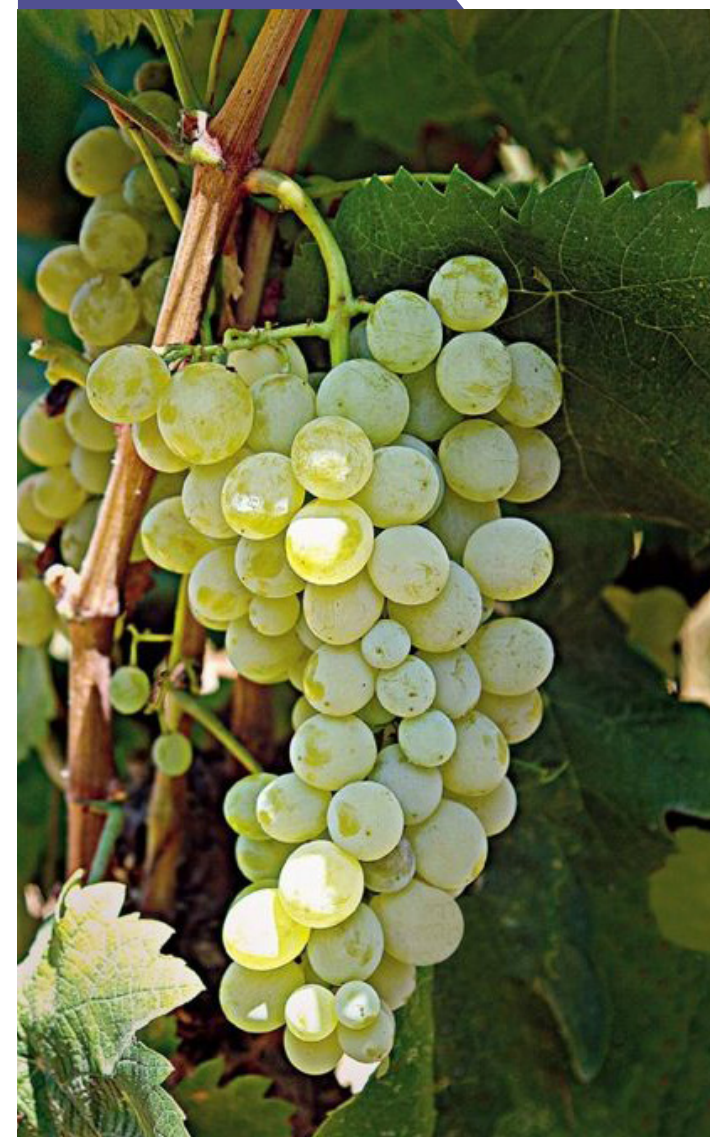
The Local Vine Varieties and their Potentials

During the project implementation, the vineyards, the old wine varieties of the project area (in Greece and Bulgaria) as well as their enological potential have been evaluated. Analyses of the various varieties in the project area have been made in order to identify the genuineness of the local traditional vine varieties. The specificities of the vines and wines have been investigated, their taste, the organoleptic characteristics etc. in order to approach their significance, their degree of acceptance and their possible commercial success.

Eastern Macedonia and Thrace (AMTH) provides ten viticultural Protected Geographical Indication (PGI) areas: PGI Macedonia, PGI Drama, PGI Agora, PGI Paggaios, PGI Kavala, PGI Thassos, PGI Thrace, PGI Avdera, PGI Ismaros, PGI Evros.

In Eastern Macedonia the areas of Drama and Kavala - Paggaios, are considered as the two of the most important wine regions of the country. They attract many leading winemakers who have produced exceptional quality wines.

Ζουμιάτικο / Zoumiatiko

Στην Θράκη, οι κυριότερες αμπελουργικές περιοχές της βρίσκονται στον Έβρο, στο Σουφλί και στο βόρειο τμήμα του Έβρου, στη Μαρώνεια στη Ροδόπη και στα Άβδηρα στην Ξάνθη. Στη Θράκη τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται όλο και περισσότερο η αμπελοκαλλιέργεια ενώ δραστηριοποιούνται οινοποιεία που παράγουν εμφιαλωμένους οίνους που έχουν λάβει πολύ αξιολογες κριτικές.

Τις τελευταίες δεκαετίες γίνεται προσπάθεια διάσωσης και ανάπτυξης γηγενών ποικιλιών που επέζησαν κυρίως στους ορεινούς και δυσπρόσιτους αμπελώνες. Οι πιο χαρακτηριστικές είναι οι: Ζουμιάτικο, Μαυρούδι, Ροζακί, Καρναχαλάς, Κερατσούδα, Μιογιαλαμάδες, Παμίδι, Σέφκα, Μοσχόμαυρο, Μπατίκι, Φωκιανό κ. α.

Όπως διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια του έργου DIONYSOS, μερικές σπάνιες ποικιλίες της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης θα μπορούσαν να έχουν μια επιτυχημένη εμπορική καριέρα, καθώς το κρασί τους θα μπορούσε να είναι ανταγωνιστικό έναντι οίνων των διεθνών ποικιλιών.

Ιδιαίτερα, τα ροζέ κρασιά της ποικιλίας Παμίδι (Pamidi) είναι υψηλής ποιότητας, ενώ τα κρασιά Ροζακί (Rozaki) και Καρναχαλάς (Karnachalas) θα μπορούσαν να βελτιωθούν με καλλιεργητικές και τεχνολογικές παρεμβάσεις και να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητά τους.

Τα αμπελοτόπια της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης παίζουν κομβικό ρόλο στη διαμόρφωση μιας ευρείας γκάμας μοναδικών και διαφορετικών κρασιών. Ίσως οι διεθνείς ποικιλίες, οι οποίες έχουν εγκλιματιστεί στο ιδιαίτερο περιβάλλον της περιοχής, να μην κρύβουν εκπλήξεις, παρότι δίνουν αποδεδειγμένα οίνους υψηλής ποιότητας. Οι γηγενείς όμως ποικιλίες αποτελούν έναν ανεξερεύνητο τοπικό θησαυρό και μπορούν να δημιουργήσουν νέες προοπτικές για την περιοχή. Σημαντικό είναι, έτσι, για την περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, οι οινοπαραγωγοί να συνεκτιμήσουν τα εδαφολογικά και κλιματολογικά δεδομένα με την εφαρμογή καινοτόμων καλλιεργητικών τεχνικών για την αντιμετώπιση τυχόν αδυναμιών στην οργάνωση του αμπελώνα τους. Σε συνδυασμό δε με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των γηγενών ποικιλιών μπορούν να επιτύχουν πρώτη ύλη που να αναδεικνύει τόσο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εκάστοτε ποικιλίας όσο και του "terroir". Έχοντας, λοιπόν, πρώτη ύλη σταθερής και ανώτερης ποιότητας, πρέπει οι οινοποιοί να ερευνήσουν τις διάφορες τεχνικές οινοποίησης και κατά περίπτωση παλαίωσης, και να πειραματιστούν αναζητώντας την μέγιστη έκφραση των ανωτέρω χαρακτηριστικών.

In Thrace, the main viticultural areas are located in Evros, in Soufli and in the northern part of Evros, in Maronia in Rodopi and in Avdera in Xanthi. In Thrace, in the recent years, the viticulture is developing more and more while the wineries are producing bottled wines that have received very valuable reviews.

Also, efforts have been made to save and grow local varieties that have survived mainly in mountainous and inaccessible vineyards. The most typical are: Zoumiatiko, Mavroudi, Rozaki, Karnachalas, Keratsouda, Bogialamades, Pamidi, Sefka, Moschomavro, Batiki, Fokiano and others.

As found during DIONYSOS project, some of the rare varieties of Eastern Macedonia and Thrace could have a successful commercial career as their wine could be competitive compared to the wines produced of international varieties.

Epecially Pamidi rose wines are of a high quality, while Rozaki and Karnachalas wines could be improved by applying cultivation and technological adjustments in order to produce wines of higher quality and to improve their competitiveness.

The vineyards of Eastern Macedonia-Thrace could play a key role in producing a wide range of unique and different wines. The international varieties, which have been acclimatized to the special environment of the region, may not hide surprises, although it is proven that they give high quality wines. However, the local varieties are an unexplored "local treasure" that can create new perspectives for the area. It is important, therefore, for the wine producers of Eastern Macedonia and Thrace, to take into account the soil and the climatic data by applying innovative cultivation techniques to address any weaknesses in the organization of their vineyard. In combination with the special characteristics of the local varieties, they can achieve to a raw material highlighting both the particular characteristics of each variety and the characteristics of the "terroir". Having therefore first, a stable and superior quality raw material, the winemakers should research the various vinification techniques and, where appropriate, the techniques of wine aging, and to experiment in seeking for the maximum rendition of the above attributes.

Στη Βουλγαρία, και στην ευρύτερη περιοχή του Haskovo και του Kardzhali, έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενες αμπελουργικές ζώνες: μία περιοχή ως προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης - ΠΓΕ η "Thracian Valley" και πέντε περιοχές ως προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης - ΠΟΠ, σε πέντε μικρο - περιοχές που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του Haskovo: ΠΟΠ "Haskovo", ΠΟΠ "Sakar", ΠΟΠ "Lyubimets", ΠΟΠ "Stambolovo", ΠΟΠ "Ivaylovgrad". Πολλά νέα οινοποιεία έχουν δημιουργηθεί στις συγκεκριμένες περιοχές που γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς στον παγκόσμιο οινικό χάρτη.

Το έργο ΔΙΟΝΥΣΟΣ επικεντρώθηκε κυρίως στις περιοχές του Haskovo και του Kardzhali. Οι αμπελώνες εντοπίζονται κυρίως στην περιοχή του Haskovo ενώ περιοχές με ανεπτυγμένη αμπελοκαλλιέργεια και οινοποίηση είναι οι περιοχές των Δήμων Lyubimets, Ivailovgrad, Svilengrad, Harmanli και Stambolovo. Η αμπελοκαλλιέργεια στην περιοχή του Kardzhali είναι σημαντικά μικρότερη. Αυτό οφείλεται τόσο στις ιδιαιτερότητες του εδάφους όσο και στις κλιματικές συνθήκες, καθώς επίσης και στη συνέχιση της παραδοσιακής καλλιέργειας της περιοχής που είναι η παραγωγή καπνού.

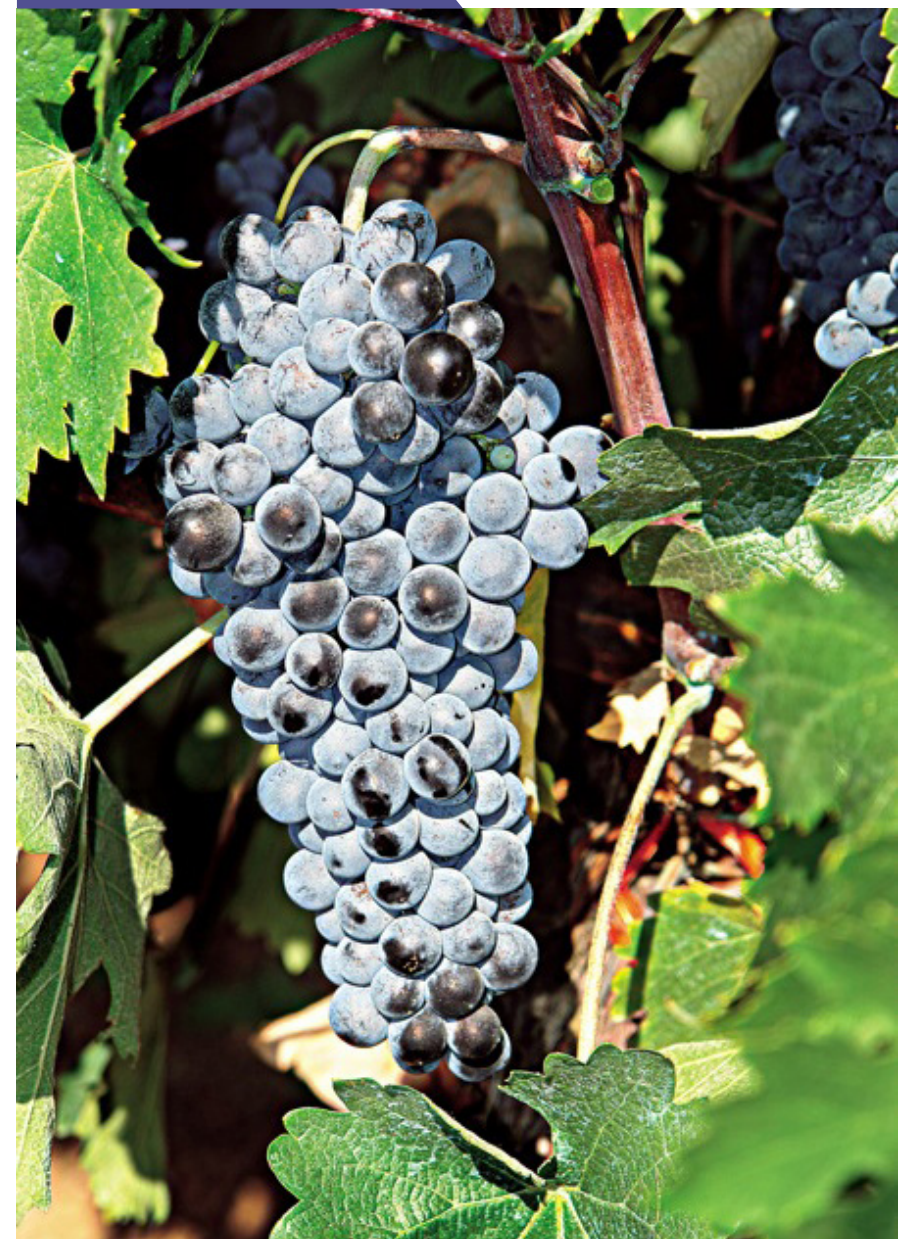
Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότεροι επαγγελματίες οίνου αναδεικνύουν το δυναμικό των γηγενών ποικιλιών της Βουλγαρίας. Οι πιο γνωστές τοπικές λευκές ποικιλίες οινοποιήσιμων σταφυλιών είναι οι: Misket Cherven, Dimyat και Tamyanka. Όσον αφορά τις τοπικές ποικιλίες ερυθρού οίνου, ηγετική θέση στην παραγωγή σταφυλιών από τοπικές ποικιλίες, καταλαμβάνει η ποικιλία Mavrud ακολουθούμενη από τις ποικιλίες Pamid και Gumza.

In Bulgaria, and in the wider area of Haskovo and Kardzhali, the protected wine-growing areas that have been designated, are: one area as a protected geographical indication – PGI, the "Thracian Valley" and five areas as protected designation of origin - PDO, in five micro-areas located in the wider Haskovo region: PDO "Haskovo", PDO "Sakar", PDO "Lyubimets", PDO "Stambolovo", PDO "Ivaylovgrad". Many new wineries have been established in these areas while at the same time they become more and more popular on the world wine map.

DIONYSOS project mainly focused on the areas of Haskovo and Kardzhali. The vineyards are mainly located in Haskovo while the areas with developed viticulture and winemaking are the areas of the Municipalities of Lyubimets, Ivailovgrad, Svilengrad, Harmanli and Stambolovo. Viticulture in Kardzhali is significantly less significant. This is due to both the peculiarities of the soil and of the climatic conditions, as well as to the tobacco production which is the traditional cultivation of the area, still continuing to this day.

In the recent years, more and more wine professionals are highlighting the potential of Bulgaria's local varieties. The most famous local white varieties of wine grapes are: Misket Cherven, Dimyat και Tamyanka. As regards local red wine varieties, the variety of Mavrud is the most famous followed by the Pamid and the Gumza varieties.

Μαρούδι / Mavroudi

Όπως προέκυψε από τις εργαστηριακές αναλύσεις κατά τη διάρκεια του έργου DIONYSOS, στη Βουλγαρία, και ειδικότερα στο Haskovo και στο Kardzhali, η διατήρηση του γενετικού υλικού από τις τοπικές ποικιλίες αμπέλου - Mavrud, Pamid, Misket red, Dimyat, Tamyanka - και άλλων, εκτός από τη συμβολή τους στην διατήρηση της βιοποικιλότητας, αποτελούν και σημαντική πηγή δυναμικού για την παραγωγή παραδοσιακών τοπικών οίνων με μοναδικά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Το δυναμικό αυτό των οίνων από τοπικές ποικιλίες συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων οινοποίησης και της θέσης τους στην αγορά του οίνου.

Η καλλιέργεια και οινοποίηση των τοπικών αυτών ποικιλιών, οι οποίες εξαπλώνονται στη περιοχή του Haskovo και του Kardzhali, δημιουργούν ευκαιρίες στην αγορά με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την αυθεντικότητα των παραδοσιακών κρασιών που παράγονται. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα να παράγονται χαρμάνια οίνων σε συνδυασμούς μεταξύ διεθνών και τοπικών ποικιλιών. Ήδη κάποια κρασιά από τέτοια χαρμάνια έχουν λάβει υψηλές διακρίσεις από διεθνείς εμπειρογνώμονες τα τελευταία έτη. Τέτοιου είδους οίνοι γίνονται συνήθως με συνδυασμούς των ποικιλιών Cabernet Sauvignon, Merlot, Mavrud και Rubin.

Είναι σκόπιμο, έτσι, οι οινολόγοι των τοπικών οινοποιείων να εκμεταλλευτούν την γνώση που αποκτήθηκε από το πρόγραμμα DIONYSOS και να εφαρμόσουν κατάλληλες αμπελουργικές και οινοποιητικές πρακτικές ώστε να παραχθούν οίνοι υψηλής ποιότητας με τις τοπικές αυτές ποικιλίες. Σε αυτό το επίπεδο είναι αναγκαίο να συνυπάρχουν το όραμα, η δημιουργικότητα και η καινοτομία.

As resulted from the laboratory analysis implemented during DIONYSOS project, in Haskovo & Kardzhali the conservation of genetic resources from local vines varieties - Mavrud, Pamid, Misket red, Dimyat, Tamyanka - and others -, apart from their contribution to the protection of the biodiversity, it is also a source of potential for the production of traditional local wines with unique qualities. This potential of wines from local varieties contributes to the strengthening of the competitiveness of small and medium-sized wineries and of their position in the wine market.

The cultivation and the vinification of these local varieties, which are spread on the territory of Haskovo and Kardzhali, create market opportunities based on the unique characteristics and the authenticity of the traditional wines produced. In addition, it is possible to produce wine blends from both international and local varieties. Some wines from such blends have already, in recent years, received high awards from international experts. Such wines are usually made from combinations with the varieties of Cabernet Sauvignon, Merlot, Mavrud and Rubin.

Therefore, the winemakers of the local wineries have to take advantage of the knowledge gained from DIONYSOS project and to apply appropriate viticultural and winemaking practices in order to produce high quality wines with these local varieties.

Παμίδι / Pamidi

Η Κατάρτιση Καλλιεργητών και Οινοποιών

Με βάση όλα τα παραπάνω, το έργο προχώρησε ένα βήμα παρακάτω συμβάλλοντας στην αναβάθμιση του “οινικού προϊόντος” της περιοχής μέσω της εκπαίδευσης καλλιεργητών και οινοποιών σε θέματα σχετικά με την σημασία των τοπικών οινικών ποικιλιών αλλά και βελτίωσης της ποιότητας του προϊόντος. Υλοποιήθηκαν σεμινάρια για αμπελοκαλλιεργητές και οινοπαραγωγούς, με εισηγητές ειδικούς επιστήμονες, γεωπόνους και οινολόγους. Οι παρουσιάσεις τους αφορούσαν θέματα όπως: «Οινοποίηση τοπικών ποικιλιών», «Ορθές πρακτικές αμπελοκαλλιέργειας», «Υποχρεώσεις αμπελουργών που κατέχουν οινοποιήσιμες ποικιλίες αμπέλου» κ.α.

The Training of Growers and Winemakers

Based on all the above, DIONYSOS project went one step further by contributing to the upgrading of the “wine product” of the area through the training of growers and winemakers on issues related to the importance of local wine varieties but also to improving the product quality. Seminars for viticulturists and winemakers have been organized, with experts, agronomists and oenologists. Their presentations were related to topics such as: “Winemaking of local varieties”, “Good viticulture practices”, “The “musts” of viticulturists who possess wine grape varieties” etc.

«Σεμινάριο εκπαίδευσης αμπελουργών και οινοποιών για την βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου οίνου».

Σάββατο, 9 Νοεμβρίου 2019

Σουφλί, αίθουσα Αμπελουργικού Συνεταιρισμού Σουφλίου
(Καποδιστήριου 12)

Πρόγραμμα

9:30 - 10:00	Προσέλευση - Εγγραφές.
10:00 - 10:30	Χαιρετισμοί - Έναρξη.
10:30 - 11:15	Ορθές πρακτικές αμπελοκαλλιέργειας – οινοποίηση τοπικών ποικιλιών Έβρου. Γεώργιος Κοσερίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Οινολογίας στο Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.
11:15 - 12:00	Υποχρεώσεις αμπελουργών που κατέχουν οινοποιήσιμες ποικιλίες αμπέλου. Απόστολος Τζιμοσούδης, Γεωπόνος, Προϊστάμενος Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής, Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής της Περιφερειακής Ενότητας Έβρου.
12:00 - 12:30	Το Έργο Dionysos & Τοπική Ανάπτυξη Κωνσταντίνος Κουζούκος, Σύμβουλος Ανάπτυξης, ΟΕΒΕ Έβρου, Συντονιστής Έργου.
12:30 - 13:30	Ερωτήσεις - Απαντήσεις - Συζήτηση

Έργο
«Developing Identity ON Yield Soil and Site»/DIONYSOS
χρηματοδοτείται από το
Διασυνοριακό Πρόγραμμα «INTERREG V-A GREECE – BULGARIA 2014-2020»

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΕΒΡΟΥ
Λ. Δημοκρατίας 307 Αλεξανδρούπολη Τ.Κ. 68100
Ευρωπαϊκό Επιμελητήριο Έβρου
Τηλ./Fax: 22630-38028 E-mail: oebeweb@hotmail.gr

Interreg V-A
"Greece-Bulgaria 2014-2020"

Η Ψηφιακή Πλατφόρμα Χαρτογράφησης του Αμπελώνα της Περιοχής

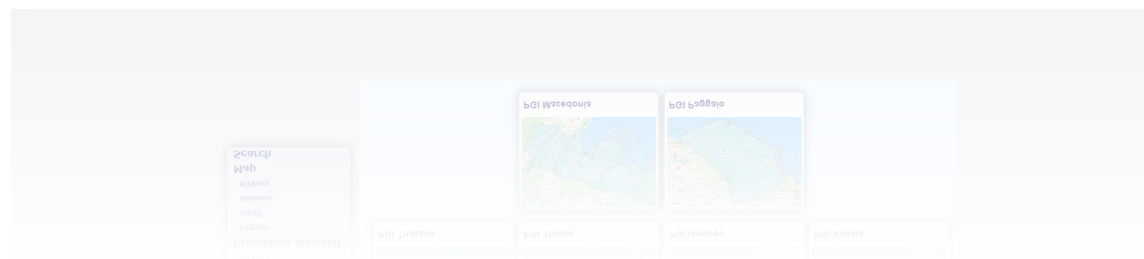
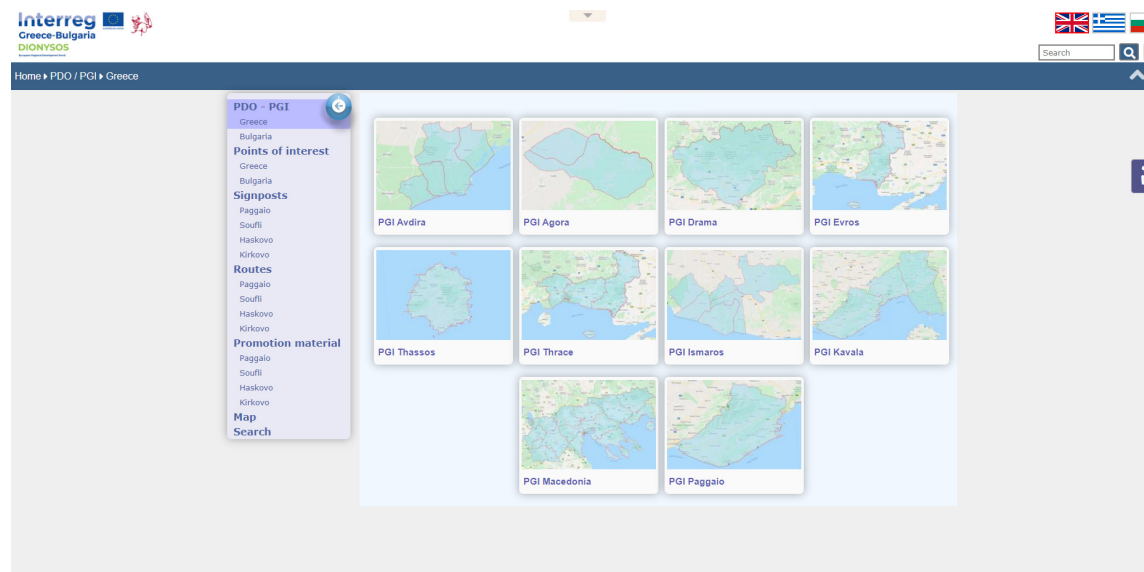
Στο πλαίσιο του έργου εκπονήθηκαν έρευνες στα οινοποιεία της περιοχής (στην Ελλάδα και στην Βουλγαρία) για την καταγραφή των τοπικών ποικιλιών των αμπελώνων τους, των τύπων οίνων που παράγουν καθώς επίσης και των υπηρεσιών που προσφέρουν στους επισκέπτες.

Στη βάση των αποτελεσμάτων των παραπάνω ερευνών δημιουργήθηκε σχετική ψηφιακή χαρτογραφική πλατφόρμα για τον αμπελώνα της περιοχής, με την παρουσίαση των ζωνών προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης, των επιτρεπόμενων ποικιλιών, των οινοποιείων, με πληροφοριακά στοιχεία των αμπελώνων και των ποικιλιών που καλλιεργούν, των οίνων που παράγουν, των εγκαταστάσεων που διαθέτουν, των υπηρεσιών που παρέχουν σχετικά με ξεναγήσεις στον αμπελώνα και στο οινοποιείο, δυνατότητα οινογνωσίας κλπ.

The Digital Mapping Platform of the Vineyard

Also, as part of the project, surveys have been conducted in the wineries of the project area (in Greece and Bulgaria) recording the local varieties of their vineyards, the types of the wines produced and the services that are offering to visitors.

Based on the results of the above surveys, a relevant digital mapping platform was created for the vineyard of the area, presenting the protected geographical indication zones, the varieties permitted, the wineries, with information on the vineyards and the varieties cultivated, the wines produced, the facilities offered, the services provided regarding tours in the vineyard and the winery, the possibility of wine tasting, etc.

Ο Σχεδιασμός του Οινοτουριστικού Προφίλ της Περιοχής

Από τους εταίρους του DIONYSOS εκπονήθηκαν μελέτες για την κάθε πιλοτική περιοχή του έργου σχετικές με την ανάδειξη του τοπίου και την χωροθέτηση ενημερωτικών πινακίδων με QRC στον αμπελώνα της κάθε περιοχής.

Με τις μελέτες αυτές έγιναν:

- ▶ η καταγραφή και αξιολόγηση των στοιχείων που διαμορφώνουν το αμπελοοινικό τοπίο της κάθε περιοχής,
- ▶ η οριοθέτηση συγκεκριμένης ζώνης, του «αμπελοοινικού πυρήνα – αμπελώνα» της κάθε περιοχής,
- ▶ η οργάνωση και σύνθεση των πληροφοριών γύρω από το οινοτουριστικό προϊόν,
- ▶ η διαμόρφωση οινοτουριστικής διαδρομής με τα αξιολογότερα σημεία της ευρύτερης περιοχής του αμπελώνα (σημεία αμπελοοινικού ενδιαφέροντος - αξιόλογα κτήματα, οινοποιεία κλπ. -, σημεία ευρύτερου ενδιαφέροντος για τον οινοτουρίστα, πολιτιστικά μνημεία) καθώς και με τις προσφερόμενες δραστηριότητες (επίσκεψη σε οινοποιεία, γευσιγνωσία κλπ.),
- ▶ η επιλογή των κατάλληλων σημείων τοποθέτησης ενημερωτικών πινακίδων στις οινοτουριστικές διαδρομές.

Οινοποιείο στο Παγγαίο / Winery in Paggaiio

The Design of the Wine Tourism Profile of the Area

DIONYSOS partners prepared studies for each pilot area of the project related to the promotion of the landscape and the placement of information signs with QRC in the vineyard of each area.

With these studies the following have been achieved:

- ▶ *the recording and evaluation of the data that formed the vineyard landscape of each area,*
- ▶ *the delimitation of a specific zone, of a “wine core – vineyard” of each area,*
- ▶ *the organization and the synthesis of the information about the wine tourism product,*
- ▶ *the proposal of a wine-tourist route with the most remarkable sites of the wider area of the vineyard (points of wine interest - remarkable estates, wineries, etc., sites of wider interest for the wine tourist, e.g. cultural monuments) as well as with the activities offered (visiting wineries, tasting etc.),*
- ▶ *the selection of the right locations for the placing of the information signs on the wine tourism routes.*

Οινοποιείο στο Hascovo / Winery in Hascovo

Οινοποιείο στο Hascovo / Winery in Hascovo

Σχεδιάστηκαν οι σχετικές πινακίδες, δημιουργήθηκε η ψηφιακή πλατφόρμα και τα QRC με τα αξιοθέατα, τα οινοποιεία κλπ. και γίνεται η τοποθέτησή τους στις 4 πιλοτικές περιοχές του έργου (στο Παγγαίο, στο Σουφλί, στο Kardzhali και στο Haskovo). Επίσης, εκπονήθηκαν μελέτες για την κάθε πιλοτική περιοχή του έργου σχετικές με την αισθητική αναβάθμιση οικισμών και με προτάσεις ανάδειξης της αμπελοοινικής τους ταυτότητας καθώς και σύνδεσης του πολιτισμού της κάθε περιοχής με την παραγωγική της ταυτότητα. Εκπονήθηκαν σχέδια για την αισθητική ανάπτυξη κεντρικών σημείων των οικισμών των πιλοτικών περιοχών του έργου με προτάσεις τοποθέτησης βαρελιών – γλαστρών και κλημάτων για την αισθητική σύνδεση των περιοχών με το αμπέλι και τον οίνο.

The relevant signposts have been designed, the digital platform and the QR codes with the sight-worthy places, the wineries, etc. have been created. The signposts are to be placed in the 4 pilot project areas (in Paggaiio, Soufli, Kardzhali and Haskovo). Also, studies have been prepared for each pilot project area related to the aesthetic upgrading of the settlements and with proposals for highlighting their wine identity as well as for connecting the culture of each area with its productive identity

Οινοποιείο στο Παγγαίο / Winery in Paggaiio

Με τον τρόπο αυτό, η κάθε περιοχή αποκτά το δικό της «οινοκόχρωμα», μέσα από την σύνδεση της με την τοπική οινοπαραγωγή και τον τουρισμό – τοπικές ποικιλίες αμπέλου, δρόμοι του κρασιού, ψηφιακές πλατφόρμες ενημέρωσης, (έξυπνες) πληροφοριακές πινακίδες σε αμπελώνες και οικισμούς, παρεμβάσεις στους οικισμούς που αναδεικνύουν αμπελοοινική παράδοση.

In this way, each area acquires its own "wine color", through its connection with the local wine production and the tourism – the local vine varieties, the wine roads, the digital information platforms, the (smart) information signs in the vineyards and the settlements, the interventions in the settlements highlighting their wine tradition.

Σε μία παράλληλη ενέργεια εντάσσεται η ανάδειξη της τοπικής κουζίνας. Σχεδιάστηκαν σε συνεργασία με τοπικούς επαγγελματίες «chefs», νέες συνταγές στη βάση των τοπικών προϊόντων των περιοχών, σχετικών με την παραδοσιακή κουζίνα καθώς και με τις τοπικές οινοκοιλίες. Επίσης έγινε παραγωγή κρασιού από οινοκοιλίες της διασποράς με την επωνυμία «ΔΙΟΝΥΣΟΣ».

The promotion of the local cuisine was part of a parallel action. New recipes have been proposed, in collaboration with local professionals, based on the local products of the areas, related to their traditional cuisine as well as to their local wine varieties. In addition, the wine under the name "DIONYSUS", has been produced, from the cross-border area wine varieties.

Δημιουργήθηκε τρίγλωσσος (στην ελληνική, αγγλική και βουλγαρική γλώσσα) οδηγός για τον Οινοτουρισμό (Via Dionysos) σε ψηφιακή και έντυπη μορφή (https://www.dionysosvine.eu/images/docs/dionysos_guide.pdf). Ο οδηγός αυτός περιλαμβάνει στοιχεία για την περιήγηση του επισκέπτη, αφενός στα οινοποιεία και στους αμπελώνες της περιοχής αφετέρου στους ιδιαίτερους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της. Επίσης περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με την γνωριμία του επισκέπτη με την γαστρονομία της περιοχής, τις εκδηλώσεις που σχετίζονται με τα τοπικά προϊόντα και με το κρασί, τις προσφερόμενες δραστηριότητες κλπ. Σε ψηφιακή μορφή ο οδηγός βρίσκεται στη διεύθυνση:

<https://enotourism.dionysosvine.eu/>

A trilingual wine tourism guide (EN, GR, BG) "Via Dionysos" has been produced, in digital and printed form (https://www.dionysosvine.eu/images/docs/dionysos_guide.pdf). The guide contains information on the visitor's tour, on the one hand related to the wineries and the vineyards of the area and on the other on its special natural and cultural resources. It also includes information for the visitor's acquaintance with the gastronomy of the area, the events organized related to the local products and the wine, the activities offered, etc. The digital address of the guide is:

<https://enotourism.dionysosvine.eu/>

Η Προετοιμασία για τον Τουρισμό

Τα παρακάτω «εργαλεία» συνέβαλαν στην προετοιμασία της περιοχής για τον τουρισμό, υποστηρίζοντας την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των επιχειρηματιών του τουρισμού στο πλεονέκτημα του οινικού τουρισμού της περιοχής, βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, την ανταγωνιστικότητα τους και τη δικτύωσή τους.

Στο πλαίσιο αυτό διοργανώθηκαν εκπαιδευτικά σεμινάρια για το προσωπικό των επιχειρήσεων εστίασης και φιλοξενίας. Στόχος των σεμιναρίων ήταν η εκπαίδευση των συμμετεχόντων στο ιδιαίτερο «προϊόν» της περιοχής, στους τοπικούς οίνους, στο σερβίρισμα του κρασιού, σε θέματα συνδυασμού ποικιλιών κρασιού και τοπικής γαστρονομίας (food pairing), στη σημασία του οινοτουρισμού κλπ. Εισηγητές ήταν οινολόγοι, γευσισγνώστες, επαγγελματίες του κλάδου της φιλοξενίας. Σε κάποια σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν διαδικτυακά, εστάλησαν κρασιά και τοπικά προϊόντα στους συμμετέχοντες για την «γνωριμία» τους με τα ιδιαίτερα τοπικά προϊόντα.

Preparing for Tourism

The following "tools" contributed to the preparation of the area for tourism, by supporting the awareness and the mobilization of the tourism entrepreneurs to their areas' advantage, the wine tourism, while improving the quality of the services, the competitiveness and the networking of their businesses.

In this context, training seminars have been organized for the staff of the catering and hospitality companies. The aim of the seminars was to train participants in the special "product" of the area, the local wines, the serving of the wine, the combining wine varieties with local gastronomy (food pairing), the importance of the wine tourism etc. The speakers were oenologists, sommeliers, professionals of the hospitality sector. In some seminars held online, wines and local products were sent to the participants so as for them to become acquainted with the particular local products.

Αναπτυξιακή Καβάλας, Διαδικτυακό Σεμινάριο «Δοκιμάζοντας τα κρασιά του Διονύσου» / Kavala Development Agency, Online Seminar "Tasting the wines of Dionysos"

Αναπτυξιακή Καβάλας
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο.Τ.Α.

Τηλέφωνο | 2510 620 459 | Email | anka@ankavala.gr

Εταιρία Προγράμματα Νέα & Ανακοινώσεις Επικοινωνία DIONYSOS Αναζήτηση...

Βρίσκεστε εδώ: Αρχική » Διαδικτυακό Σεμινάριο: Δοκιμάζοντας τα κρασιά του Διονύσου

Νέα & Ανακοινώσεις

Διαδικτυακό Σεμινάριο: Δοκιμάζοντας τα κρασιά του Διονύσου
ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗΚΕ: 02/06/2021 · ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ **Dionysos, Νέα**

Η Αναπτυξιακή Καβάλας Α.Ε. Ο.Τ.Α. διοργανώνει εκπαιδευτικό σεμινάριο, στα πλαίσια του έργου Dionysos INTERREG Ελλάδα – Βουλγαρία, για την Εκπαίδευση στον τοπικό οίνο που απευθύνεται στο προσωπικό των εσπατορίων και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων της περιοχής του Παγγαίου (Δράμας, Καβάλας και Θάσου).

Το σεμινάριο θα διεξαχθεί στις 8 και 9 Ιουνίου 2021, από τις 9.00πμ μέχρι τις 1.30μμ μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας zoom.

Οι επιθυμούντες να συμμετέχουν θα πρέπει να συμπληρώσουν τη σχετική φόρμα που βρίσκεται παρακάτω: **Φόρμα Συμμετοχής (google.com)**

Ατζέντα Σεμιναρίου

Αρχειο Αρθρών
Αρχειο Αρθρών
Επιλέξτε μήνα

Newsletter
Θέλετε να είστε ενημερωμένοι;
Εισάγετε το email σας...
Υποβολή

Επικοινωνήστε
Υψρας 10, Καβάλα, 653 02
2510.620459
2510.620429
anka@ankavala.gr

Βρείτε μας στο χάρτη

Κρατήστε επαφή
Κατεβάστε QR Reader
iPhone | Blackberry
Android | Windows Phone

© Αναπτυξιακή Καβάλας Α.Ε. 2021 | Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

© Αναπτυξιακή Καβάλας Α.Ε. 2021 | Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Λειτουργία
Επιστρέψτε το email σας...
ΘΕΣΕΙΣ ΑΝ ΕΣΤΕ ΕΛΠΙΣΤΟΦΟΡΟΙ

Επικοινωνήστε
2510.620459
2510.620429
anka@ankavala.gr

Βρείτε μας στο χάρτη

Κρατήστε επαφή
Κατεβάστε QR Reader
iPhone | Blackberry
Android | Windows Phone

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ **ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ** **ΒΡΕΙΤΕ ΜΑΣ ΣΤΟ ΧΑΡΤΙ** **ΚΡΑΤΗΤΕ ΕΠΑΦΗ**

Παράλληλα σχεδιάστηκε και δημιουργείται δίκτυο συνεργασίας επιχειρήσεων και τοπικών φορέων, το Σύμφωνο Ποιότητας στον τομέα των Τροφίμων, του Τουρισμού και του Εμπορίου. Το Σύμφωνο Ποιότητας χαρακτηρίζεται από την συμμόρφωση σε κανόνες και προδιαγραφές, καθώς και από την ανάπτυξη κοινών δράσεων που βελτιώνουν την ποιότητα των οινοτουριστικών υπηρεσιών στην περιοχή και τους προσδίδουν ιδιαίτερη ταυτότητα. Με αυτόν τον τρόπο, το Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας γίνεται ένα σημαντικό εργαλείο για την αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών και των προϊόντων του προορισμού και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των τοπικών επιχειρήσεων.

Ακόμη, δημιουργήθηκε βάση δεδομένων με υλικό για την περιοχή (άρθρα, μελέτες, φωτογραφίες) σχετικό με τους τοπικούς οίνους, με τους πόρους και τα προϊόντα της περιοχής, με τα αναπτυξιακά σχέδια, ώστε να χρησιμοποιηθούν και από άλλους φορείς, στην περαιτέρω ευαισθητοποίηση των τοπικών επιχειρήσεων και φορέων καθώς και στην προώθηση – προβολή της περιοχής.

At the same time, a cooperation network between companies and local bodies has been planned and established, the Quality Pact in the field of Food, Tourism and Trade. The Quality Pact is characterized by the compliance with rules and specifications, as well as the development of joint actions that improve the quality of wine tourism services in the area and provide its distinctive identity. In this way, the Local Quality Pact becomes an important tool for upgrading the quality of the services and products and for improving the competitiveness and viability of the local businesses.

In addition, a database has been created with material for the area (articles, studies, photos) related to the local wines, the local resources and products, the area's development plans, in order to be used by other local actors, for the further awareness of the local companies and bodies as well as for the area promotion.

Η Προώθηση της Περιοχής

Η προώθηση της περιοχής και η τοποθέτησή της στην αγορά, αποτελεί την ολοκλήρωση των στόχων του έργου κεφαλαιοποιώντας τα προηγούμενα επιτεύγματα για την προώθηση τόσο του τοπικού οίνου όσο και της περιοχής συνολικά στην αγορά.

Οι δράσεις αφορούν την προώθηση της περιοχής και του αμπελώνα μέσα από την ανάπτυξη σχεδίου μάρκετινγκ, από δημοσιεύσεις σε περιοδικά και ιστότοπους, διοργάνωση εκδηλώσεων γευσιγνωσίας οίνου και φεστιβάλ κρασιού, συμμετοχή σε επιλεγμένες εκθέσεις, δημιουργία βίντεο για την περιοχή.

Οργανώθηκαν εκδηλώσεις γευσιγνωσίας – φεστιβάλ οίνου- με στόχο την προβολή της οινικής ταυτότητας της περιοχής, όπως από το Επιμελητήριο του Haskovo, ενώ μία από τις εκδηλώσεις γευσιγνωσίας πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά, με μεγάλη επιτυχία, και εστάλησαν οινικά δείγματα από τοπικούς οινοπαραγωγούς για την αξιολόγηση τους στους εμπειρογνώμονες – γευσιγνώστες που λειτούργησαν ως κριτές.

The Promotion of the Area

The promotion of the area and its placement in the market completes the project objectives, capitalizing on the previous achievements for the promotion of both the local wine and the area in the market as a whole.

The activities concerned the promotion of the area and the vineyard through the development of a marketing plan, through publications in magazines and websites, organization of wine tasting events and wine festivals, participation in selected exhibitions, creation of videos for the area.

Tasting events - wine festivals – have been organized to promote the wine identity of the area, such as the wine festival organized by the Haskovo Chamber, while one of the tasting events was held online, with great success, and wine samples have been sent by the local wine producers to expert evaluators – tasters who acted as judges.

Έκθεση Κρασιού στη Σωζόπολη – Βουλγαρία τον Ιούλιο του 2019 / Wine fair in Sozopol in July 2019

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε η Ψηφιακή Ξενάγηση στο Δρόμο του Κρασιού του Παγγαίου που οργανώθηκε από την Αναπτυξιακή Καβάλας, για να δώσει μια νέα αναπτυξιακή ώθηση στην περιοχή τοποθετώντας το Παγγαίο στην οινοτουριστική αγορά.

Τοπικοί οινοπαραγωγοί συμμετείχαν σε εκθέσεις όπως στη Wine Fair of Sozopol τον Ιούλιο του 2019 αλλά και στην διαδικτυακή (ψηφιακή) έκθεση τροφίμων και ποτών “The DeliFair by EXPOTROF”, τον Μάρτιο του 2021. Η έκθεση αυτή έδωσε την δυνατότητα για την προβολή των οινοποιείων στον επαγγελματικό οδηγό της πλατφόρμας για 12 μήνες.

The Digital Guided Tour of the Wine Road of Paggaiio organized by the Development Agency of Kavala, in order to give a new “boost” development in the area by placing Paggaiio in the wine tourism market, was an event of particular interest.

Local winemakers participated in exhibitions such as in the Wine Fair of Sozopol in July 2019 but also in the online (digital) food and beverage exhibition “The DeliFair by EXPOTROF”, in March 2021. This exhibition provided the opportunity to promote wineries for 12 months in a professional guide of the DeliFair platform.

Επικοινωνία – Διάδοση του Έργου

Στο πλαίσιο της δημοσιότητας του έργου για την ενημέρωση, προβολή και προώθηση των στόχων και δράσεων του υλοποιήθηκαν:

Η Πολιτική Επικοινωνίας του έργου, όπου αναλύθηκαν οι δράσεις δημοσιότητας, εξειδικεύτηκαν οι ομάδες - στόχοι και προσδιορίστηκε το «Μήνυμα» του Έργου.

Το «Μήνυμα» του έργου DIONYSOS

Συνεργασία για έναν οινοτουριστικό προορισμό με μοναδική αμπελοοινική ταυτότητα

Communication - Dissemination of the Project

In the context of the project publicity for the information, promotion of its goals and activities, the following have been implemented:

The Communication Policy of the project, where the publicity actions were analyzed, the target groups were specified and the project "Message" has been identified.

The "Message" of DIONYSOS project

Cooperation towards a wine tourism destination with a unique wine identity

Εναρκτήριο Συνέδριο στην Αλεξανδρούπολη τον Απρίλιο του 2018 /
Opening Conference in Alexandroupolis in April 2018

Σεμινάριο Ευαισθητοποίησης στο Κίρκονο τον Απρίλιο του 2019 /
Awareness Seminar in Kírkono in April 2019

Σχεδιάστηκε το λογότυπο του έργου. Δημιουργήθηκε το επίσημο site του έργου <https://www.dionysosvine.eu/> (στην ελληνική, αγγλική και βουλγαρική γλώσσα) όπου αναρτήθηκαν πληροφορίες καθώς και τα προϊόντα του έργου. Με τον τρόπο αυτό το site αποτέλεσε εργαλείο προβολής και δημοσιότητας του συνόλου των δράσεων του έργου.

Εκτυπώθηκαν και μοιράστηκαν ενημερωτικά φυλλάδια του έργου (στην ελληνική, αγγλική και βουλγαρική γλώσσα).

Έγιναν δημοσιεύσεις στον τύπο και TV spots για την ενημέρωση - ευαισθητοποίηση του κοινού για την συμμετοχή του στο συγκεκριμένο έργο.

Οργανώθηκαν Ημερίδες και Τοπικά Σεμινάρια Ευαισθητοποίησης του κοινού και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας σχετικά με τις δράσεις του έργου για την ευαισθητοποίηση τους, τη συμμετοχή τους σε αυτές και την υιοθέτησή τους από τους συντελεστές της περιοχής του έργου. Οι παρουσιάσεις αφορούσαν τους αμπελώνες των περιοχών, την ανάδειξη των τοπικών οίνων και του οινοτουρισμού και της σημασίας τους για τις περιοχές, τους στόχους και τα αναμενόμενα αποτελέσματα του έργου DIONYSOS.

The logo of the project has been designed. The official site of the project was created (<https://www.dionysosvine.eu/>) (in Greek, English and Bulgarian) where information about the project as well as the project deliverables were posted. In this way the site became a tool for promotion and publicity of all the project activities.

Project leaflets have been printed and distributed (in Greek, English and Bulgarian).

Press publications and TV spots have been prepared for the information - raising awareness of the public and its participation in the project.

Workshops and Local Seminars have been organized to raise awareness of the public and of the wider local community about the project activities, for their sensitization, and their participation in them as well as for their adoption by the local actors. The Seminars' presentations concerned the project areas' vineyards, the promotion of the importance of the local wines and of the wine tourism, the goals and the expected results of DIONYSOS project.

Επίλογος

Epilogue

Ο οινoturισμός αποτελεί ένα σύνθετο αναπτυξιακό στόχο για την περιοχή του έργου, καθώς συνθέτει μια σειρά δραστηριότητες, υπηρεσίες και προϊόντα με το εξαιρετικό φυσικό τοπίο και το πολιτιστικό περιβάλλον της. Συνθέτει και αναδεικνύει το αμπελοοινικό τοπίο της περιοχής, σε σχέση και με τις ιδιαίτερες τοπικές αμπελοοινικές ποικιλίες της, με το φυσικό και πολιτιστικό της περιβάλλον. Διασφαλίζει παράλληλα την διατήρηση των φυσικών πόρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, καθώς βοηθάει τους κατοίκους να συνειδητοποιήσουν την πηγή της ευημερίας τους και να την προστατεύσουν. Η ανάπτυξη οινoturισμού στην περιοχή, θα συμβάλει αντίστοιχα στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και θα δημιουργήσει δεσμούς μεταξύ των οινοπαραγωγών - καλλιεργητών και των επισκεπτών, και μεταξύ των επισκεπτών και της περιοχής γενικότερα.

Σημαντικό, ωστόσο, στοιχείο για την επιτυχία της προσπάθειας ανάπτυξης της οινoturιστικής ταυτότητας της περιοχής είναι η διαφοροποίηση της. Δεδομένου ότι το κεντρικό στοιχείο του οινoturισμού είναι το κρασί, είναι ουσιώδες να αναδειχθούν οι τοπικοί οίνοι, οι τοπικές οινικές ποικιλίες, και να δομηθεί η τοπική οινoturιστική ταυτότητα της περιοχής γύρω από αυτές. Άλλωστε, όλα τα παραπάνω αποτελούν ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της περιοχής και συνεπώς αναδεικνύοντας τα, αναδεικνύεται και η περιοχή στο σύνολο της.

Αναδεικνύοντας την τοπική παράδοση και την κουλτούρα της οινικής απόλαυσης, τα στοιχεία διαφοροποίησης της περιοχής, επιτυγχάνεται η ολοκληρωμένη και αποτελεσματικότερη προβολή της προς τους επισκέπτες και ενισχύεται η ελκυστικότητα της. Δημιουργούνται οι δεσμοί της περιοχής με τον φυσικό και πολιτιστικό της πλούτο και διασφαλίζεται η διατήρηση της βιοποικιλότητας της.

Wine tourism sets a complex development strategy for the project area, as it combines a range of activities, services and products with the excellent natural landscape and the cultural heritage. It composes and highlights the viticultural landscape of the area, in relation to its particular local wine varieties, with its natural and cultural environment. At the same time, it ensures the preservation of the area's natural and cultural resources, as it helps the inhabitants to become aware of the source of their prosperity and to preserve it. The development of the wine tourism in the project area will respectively contribute to the development of the local economy and will create links between winemakers - growers and visitors, and between visitors and the area in general.

An important element, however, for the success of the effort to developing the wine tourism identity of the area, is its diversification. Since the central element of the wine tourism is the wine, it is essential to highlight the local wines, the local wine varieties, and to "build" the local wine tourism identity of the area on them. Besides, all above are particular for the area and hence, highlighting them, it becomes possible for the entire area to stand out.

Highlighting the local tradition and the culture of the wine enjoyment, the elements of area's differentiation, its complete and most effective promotion to the visitors is achieved and its attractiveness is enhanced. The links of the region with its natural and cultural wealth are strengthened and the preservation of its biodiversity is ensured.

Project website
dionysosvine.eu

Interreg Greece-Bulgaria DIONYSOS

European Regional Development Fund

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ Ο.Τ.Α.
Kavala Development Agency
Local Authorities Enterprise S.A.

Το περιεχόμενο αυτού του εντύπου είναι αποκλειστική ευθύνη της Αναπτυξιακής Καβάλας – Αναπτυξιακής Ανώνυμης Εταιρίας Ο.Τ.Α και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζει τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των συμμετεχουσών χωρών, της Διαχειριστικής Αρχής και της Κοινής Γραμματείας.

The contents of this publication are sole responsibility of Kavala Development Agency - Local Authorities Enterprise and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, the participating countries the Managing Authority and the Joint Secretariat.

Project website: dionysosvine.eu